

UDC 5527. 7.094
DOI 10.59850/SARYN.3.13.2025.300

Анипа Ерланқызы Кусанова*

Философия докторы (PhD), Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің хореография және арт-менеджмент кафедрасының қауымдастырылған профессордың міндетін атқарушы (Алматы, Қазақстан)

ORCID ID: 0000-0001-7353-5215

email: a.kussanova@gmail.com

Әділхан Дүйсенбекұлы Шорабек

Нийде Өмер Халисдемир университетінің радио, теледидар және кино кафедрасының PhD кандидаты (Нийде, Түркия)

ORCID ID: 0000-0003-2596-2567

email: shorabekadilkhan@gmail.com

МАҚАЛА

ЭКРАНДАҒЫ БИ: ХОРЕОГРАФИЯ ТЕЛЕСЕРИАЛДАРДАҒЫ МӘДЕНИ ЖӘНЕ КРОСС-МӘДЕНИ КОДТАРДЫ БЕЙНЕЛЕУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Авторлар қолжазбаның соңғы нұсқасын оқып, мақұлдады және мүдделер қақтығысы жоқ деп мәлімдейді.

* Жауапты автор

email: a.kussanova@gmail.com

Редакцияға түсті: 12.06.2025

Басылымға қабылданды: 24.09.2025

© 2025 The Author(s). Published by Kurmangazy Kazakh National Conservatory. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Дәйексөз үшін

Кусанова, Анипа, және Әділхан Шорабек. «Экрандағы би: хореография телесериалдардағы мәдени және кросс-мәдени кодтарды бейнелеу құралы ретінде». *Saryn*, т. 13, № 3, 2025, 86–107 б. DOI: 10.59850/SARYN.3.13.2025.300.

ТІРЕК СӨЗДЕР

Телесериал, хореография, мәдени код, семиотика, көркем дискурс, медиамәдениет.

Аңдатпа. Мақалада заманауи телесериалдардағы хореография мәдени және идеологиялық мәндерді бейнелі көркем тіл арқылы жеткізетін репрезентативтік құрал ретінде қарастырылады. Зерттеудің өзектілігі аудиовизуалдық өнімдердің мәдени жад пен әлеуметтік шындық туралы ұжымдық түсініктерді қалыптастырудағы рөлінің артуымен айқындалады. Жұмыстың мақсаты – би эпизодтары арқылы тұлғалық трансформацияны, әлеуметтік стратификацияны, мәдени кодтарды және тарихи жадты репрезентациялау семиотикалық тетіктерін анықтау. Зерттеудің ғылыми жаңалығы хореографияны медиамәтіннің көпқабатты мағыналық өрісін қалыптастыратын вербалды емес коммуникация жүйесі ретінде түсіндіруде көрініс табады.

Эмпирикалық базаға *Flesh and Bone*, *Dance Academy* және *Step Up: High Water* телесериалдары енді. Методологиялық құралдар семиотикалық, мазмұндық-құрылымдық, салыстырмалы және мәдени-талдамалық әдістерді қамтиды. Мұндай тәсіл хореографияның сериал драматургиялық құрылымындағы функцияларын және көрерменмен эмоционалдық байланыс орнатудағы рөлін кешенді түрде талдауға мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелері хореографияның күрделі әлеуметтік дискурстарды – гендерлік теңсіздікті, нәсілшілдікті, шығармашылық қысымды және тұлғаның ішкі күресін – көркем формада тиімді жеткізетінін көрсетеді. Би көріністерінің драматургия экспрессивтілігін күшейтіп, эмоционалдық тереңдік пен экрандық мәтіннің коммуникативтік әлеуетін кеңейтетіні анықталды. Жұмыстың практикалық маңыздылығы ұлттық хореография элементтерін біріктіріп, мәдени құндылықтарды кең аудиторияға ұсынатын отандық телепродукциялар жасауда қол жеткізілген қорытындыларды пайдалану мүмкіндігімен байланысты.

АВТОРЛАРДЫҢ ҮЛЕСІ

А. Е. Кусанова – ғылыми дереккөздерді сараптау, әдеби шолу әзірлеу, зерттеу әдістерін негіздеу, телесериалдардағы хореографиялық сахналардың драматургиялық және семиотикалық қызметін талдау, негізгі бөлімдерді жазу.

Ә. Д. Шорабек – мақала жоспарын түзету, материалды жүйелеу, аңдатпаны және қорытындыны жазу, мәтінді редакциялау.

UDC 5527. 7.094
DOI 10.59850/SARYN.3.13.2025.300

Anipa Kussanova*

PhD, Acting Associate Professor, Choreography and Art Management Department,
Kazakh National Women's Teacher Training University (Almaty, Kazakhstan)

ORCID ID: 0000-0001-7353-5215

email: a.kussanova@gmail.com

Adilkhan Shorabek

PhD candidate, Radio, Television and Cinema Department,
Niğde Ömer Halisdemir University (Niğde, Türkiye)

ORCID ID: 0000-0003-2596-2567

email: shorabekadilkhan@gmail.com

ARTICLE

DANCE ON SCREEN: CHOREOGRAPHY AS A MEANS OF REPRESENTING CULTURAL AND CROSS-CULTURAL CODES IN TELEVISION SERIES

The authors have reviewed and approved the final manuscript and affirm that there is no conflict of interest.

* Corresponding author

email: a.kussanova@gmail.com

Received by editorial: 12.06.2025

Accepted to publish: 24.09.2025

© 2025 The Author(s). Published by Kurmangazy Kazakh National Conservatory. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

CITE

Kussanova, Anipa, and Adilkhan Shorabek. "Dance on Screen: Choreography as a Means of Representing Cultural and Cross-Cultural Codes in Television Series." *Saryn*, vol. 13, no. 3, 2025, pp. 86–107. DOI: 10.59850/SARYN.3.13.2025.300. (In Kazakh)

KEYWORDS

Television series, choreography, cultural code, media text, artistic form.

ABSTRACT. This article examines choreography in contemporary TV series as an integral component of the artistic media text, and a representational tool for transmitting cultural and ideological content through an expressive artistic language. The relevance of the study lies in the growing influence of audiovisual media on the formation of cultural memory and collective perceptions of social reality. The aim of the work is to identify the semiotic mechanisms that represent personal transformation, social inequality, cultural codes, and historical memory through choreographic episodes. The novelty lies in the interpretation of choreography as a non-verbal communication system that forms a multi-layered semantic field of the media text.

The empirical base of the study consists of the TV series *Flesh and Bone*, *Dance Academy*, and *Step Up: High Water*. The methodological tools include semiotic, content-structural, comparative, and cultural-analytical methods. This approach allows to analyze the functions of choreography within the dramatic structure of the series and its role in building an emotional connection with the viewer.

The results of the study show that choreography in its artistic form effectively conveys complex social discourses such as gender inequality, racism, creative pressure, and an inner struggle of the individual. It was found that dance scenes amplify the expressiveness of the drama, create emotional depth, and expand the communicative potential of the screen text. The practical value of the work is related to the possibility of using the findings in the creation of domestic television series that integrate elements of national choreography and represent cultural values for a wide audience.

CONTRIBUTIONS OF AUTHORS

Anipa Kussanova – analysis of academic references, compiling a literature review, justification of the methods of study, examination of the dramaturgical and semiotic functions of dance scenes in TV series, drafting the key sections.

Adilkhan Shorabek – revision of the article structure, systematization of material, writing the abstract and conclusion, text editing.

UDC 5527. 7.094
DOI 10.59850/SARYN.3.13.2025.300

Анипа Ерланқызы Кусанова*

Доктор философии (PhD), исполняющая обязанности ассоциированного профессора кафедры хореографии и арт-менеджмента Казахского национального женского педагогического университета (Алматы, Казахстан)

ORCID ID: 0000-0001-7353-5215

email: a.kussanova@gmail.com

Әділхан Дүйсенбекұлы Шорабек

Аспирант кафедры радио, телевидения и кино Университета Нийде имени Омера Халисдемира (Нийде, Турция)

ORCID ID: 0000-0003-2596-2567

email: shorabekadilkhan@gmail.com

СТАТЬЯ

ТАНЕЦ НА ЭКРАНЕ: ХОРЕОГРАФИЯ КАК СРЕДСТВО РЕПРЕЗЕНТАЦИИ КУЛЬТУРНЫХ И КРОСС-КУЛЬТУРНЫХ КОДОВ В ТЕЛЕСЕРИАЛАХ

Авторы прочитали и одобрили окончательный вариант рукописи и заявляют об отсутствии конфликта интересов.

* Корреспондирующий автор

email: a.kussanova@gmail.com

Поступила в редакцию: 12.06.2025

Принята к публикации: 24.09.2025

© 2025 The Author(s). Published by Kurmangazy Kazakh National Conservatory. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Для цитирования

Кусанова, Анипа, и Әділхан Шорабек. «Танец на экране: хореография как средство репрезентации культурных и кросс-культурных кодов в телесериалах». *Saryn*, том 13, № 3, 2025, с. 86–107.
DOI: 10.59850/SARYN.3.13.2025.300. (На казахском)

Ключевые слова

Телесериал, хореография, культурный код, семиотика, художественный дискурс, медиакультура.

Аннотация. В статье хореография в современных телесериалах рассматривается как репрезентативный инструмент, обеспечивающий передачу культурных и идеологических смыслов посредством выразительного художественного языка. Актуальность исследования определяется возрастающей ролью аудиовизуальной продукции в формировании культурной памяти и коллективных представлений о социальной реальности. Цель работы заключается в выявлении семиотических механизмов репрезентации личностной трансформации, социальной стратификации, культурных кодов и исторической памяти через танцевальные эпизоды. Научная новизна состоит в интерпретации хореографии как невербальной системы коммуникации, формирующей многослойное смысловое поле медиатекста.

Эмпирическую базу составили телесериалы *Flesh and Bone*, *Dance Academy* и *Step Up: High Water*. Методологический инструментарий включает семиотический, содержательно-структурный, сравнительный и культурно-аналитический методы. Такой подход позволяет комплексно анализировать функции хореографии в драматургической структуре сериала и ее роль в построении эмоциональной связи со зрителем.

Результаты исследования показывают, что хореография эффективно транслирует сложные социальные дискурсы – гендерное неравенство, расизм, творческое давление и внутреннюю борьбу личности – в художественной форме. Выявлено, что танцевальные сцены усиливают экспрессивность драматургии, создают эмоциональную глубину и расширяют коммуникативный потенциал экранного текста. Практическая значимость работы связана с возможностью использования полученных выводов при создании отечественных телепродуктов, интегрирующих элементы национальной хореографии и репрезентирующих культурные ценности для широкой аудитории.

Вклад авторов

А. Е. Кусанова – анализ источников, подготовка литературного обзора, обоснование методов исследования, проведение анализа драматургических и семиотических функций хореографических сцен в телесериалах, написание основных разделов.

Ә. Д. Шорабек – корректировка плана статьи, систематизация материала, написание аннотации и заключения, редактирование текста.

Кіріспе

Телесериалдардағы хореография – би өнерінің көркемдік-экспрессивтік мүмкіндіктерін пайдалана отырып, көркем бейнені қалыптастыру мен баяндаудың маңызды тетігіне айналған мәдени феномен. Бұл құбылыс қазіргі телевизиялық өнімдердің түрлі формаларында: байқау жобалары, реалити-шоулар, көп бөлімді драмалық телехикаялар мен стримингтік платформаларға арналған сериалдарда кеңінен көрініс табууда. Мұндай жобаларда би тек қосалқы көркемдік элемент емес, керісінше, кейіпкердің психологиялық жай-күйін, ішкі жан дүниесін жеткізетін символдық және нарративтік құрал қызметін атқарады.

Зерттеудің болжамы – экрандық хореографияның монтаж-ырғақ және қозғалыс семиотикасы идеологиялық регистрлерді (гендерлік, әлеуметтік, этникалық/ұлттық) консистентті түрде тудырады; бұл үлгілер қазақстандық телеөнімдерде ұлттық пластика арқылы қайта кодталуы мүмкін.

Зерттеу бірнеше сұрақтарға жауап береді. Олар, RQ1 – хореографиялық сегменттің қозғалыс лексикасы + монтаж-ырғақ + музыка үштігі қандай идеологиялық мағына тудырады?

RQ2 – үш сериалда (FB, DA, SU:HW) осы үштіктің конфигурациялары қалай өзгереді?

RQ3 – бұл конфигурацияларды қазақ би пластикасымен ұштастырып, ұлттық репрезентацияның қандай экрандық шешімдерін жасауға болады?

Хореографияның телесериалдардағы репрезентациясы бүгінгі қоғамның мәдени, әлеуметтік және идеологиялық үдерістерін бейнелейтін маңызды құралдардың біріне айналды. Бұл сериалдарда би өнері арқылы әлеуметтік теңсіздік, жыныстық және этностық сәйкестік, ұрпақаралық түсініспеушілік, отбасы және тұлғааралық қатынастар тәрізді мәселелер көркемдік тұрғыда интерпретацияланады. Демек, би – көркем бейненің бір бөлігі ғана емес, әлеуметтік дискурсты жеткізудің семиотикалық жүйесі ретінде де қызмет етеді.

Л. К. Вычужанова өз зерттеуінде хореографияны мәдени-символикалық тіл ретінде қарастырып, оның әлеуметтік және идеологиялық мәнін айқындайды (15). Ғалым би өнерін тек эстетикалық форма емес, қоғамдық мағына мен құндылықты жеткізуші құрал ретінде сипаттайды. Ол хореографияның эмотивтік, коннотативтік және гармониялық функцияларын атап өтіп, би көріністері арқылы әлеуметтік дискурс пен тұлғалық мазмұнның көрініс табатынын дәлелдейді.

Телесериалдардағы хореография көркемдік форма ғана емес, мәдени және идеологиялық мазмұнды жеткізудің маңызды құралы ретінде танылады.

А. Т. Молдахметованың зерттеуінде хореография бейнелеудің символдық тілі ретінде сипатталады (21). Автор режиссерлік интерпретация арқылы би қойылымдарының көркем бейнеден бөлек, тарихи сананы жеткізетінін атап өтеді. Бұл тұжырым телесериалдардағы би сахналарының да көрерменге идеялық-әлеуметтік мазмұн ұсынатын репрезентативтік құрылым екенін айқындайды.

Би өнері заманауи медиа кеңістікте мәдени мағына мен идеялық мазмұнды жеткізудің көркемдік тіліне айналып отыр. Бұл әсіресе телесериалдардағы хореографиялық сахналарда айқын көрініс табады. Би көріністері арқылы кейіпкердің ішкі күйі ғана емес, қоғамдағы құндылықтар жүйесі мен әлеуметтік

дискурстар да көрерменге жеткізіледі. Осыған байланысты хореографияның мәдени және философиялық негіздерін А. Б. Шанкибаева би өнерін адам болмысы мен мәдени рәміздердің тұтас жүйесі ретінде қарастырады (34). Бұл тұжырым телесериалдардағы хореографияның репрезентативтік қызметін түсінуге теориялық негіз береді. Демек, хореография телесериал кеңістігінде тек бейнелеу құралы ғана емес, идеологиялық-функционалдық мазмұнды таратушы мәдени арна ретінде де маңызды орын алады (1-ші суретті қараңыз).

1-ші сурет. Телевизиялық хореографияның мәдени репрезентациясы мен идеологиялық-функционалдық мазмұнының құрылымдық аспектілері (Л. Вычужанова еңбектерінің негізінде).

Бұл тұжырымдар біздің зерттеуімізбен тікелей үндес. Себебі қазіргі телесериалдардағы хореографиялық сахналар дәл осы символдық мағына арқылы көрерменге әлеуметтік, мәдени және тұлғалық мәндерді жеткізеді.

Телевизиялық хореография – теленарративтің бейнелік (кадр, ракурс, мизансцена), монтаждық (ырғақ, темп) және дыбыстық (музыка, саунд-дизайн) кодтарымен интеграцияда мән тудыратын қойылымдық би формасы; ол денелік-кеңістіктік қозғалыстар арқылы әлеуметтік-мәдени идеяларды вербалды емес жолмен кодтайды. Мақалада ұстаным: телевизиялық хореография – семиотикалық жүйе (икондық, индекстік, символдық белгілер), әрі идеологиялық медиатор (гендер, тап/сынып, этникалық және ұлттық сәйкестік регистрлері). Теориялық негіз – әлеуметтік семиотика және экрандық би зерттеулері; аналитикалық бірлік – кадрланған хореографиялық сегмент, талдау өлшемдері – қозғалыс лексикасы, монтаж-ырғақ, музыкалық қабат, нарративтік функция, идеологиялық регистр.

Зерттеу әдістері және мәселенің ғылыми тұрғыда зерттелу деңгейі

Зерттеудің әдіснамалық негізін семиотикалық, мазмұндық-структуралық, салыстырмалы және мәдени-аналитикалық тәсілдер құрайды.

Осы әдістерді таңдаудың ғылыми негізі олардың зерттеу нысанының күрделі семиотикалық табиғатына сәйкес келуінде. Семиотикалық талдау хореографиялық сахналардың мәдени кодтары мен символдық мағыналарын ашуға мүмкіндік береді, алайда оның шектеуі – интерпретациялық субъективтіліктің жоғары болуы. Мазмұндық-структуралық әдіс телесериалдардың көркемдік құрылымын жүйелі сипаттауға жол ашады, бірақ ол кейде контекстуалдық ерекшеліктерді толық қамти алмайды. Салыстырмалы талдау әртүрлі телесериалдардағы ортақ және айырмашылықты белгілерді анықтауға тиімді, дегенмен оның шектеуі – таңдалған материалдар ауқымымен ғана шектелуі. Мәдени-аналитикалық тәсіл хореографияны кең әлеуметтік-мәдени дискурста қарастыруға мүмкіндік береді, бірақ бұл әдістің әлсіздігі – нәтижелердің сапалық сипатта басым болуы. Әдістердің осылайша артықшылықтары мен шектеулерін ескеру зерттеудің объективтілігін арттырып, алынған қорытындылардың ғылыми негізділігін күшейтеді.

Мәселенің ғылыми тұрғыда зерттелу деңгейіне келсек, қазіргі таңда хореография мен медиамәдениеттің тоғысына арналған кешенді зерттеулер саны шектеулі. Дегенмен, Л. К. Вычужанова (78), А. Т. Молдахметова (45), А. Б. Шанкибаева (61) сынды зерттеушілер би өнерінің семиотикалық, мәдени және философиялық қырларын сипаттап, оның көркемдік құрал ретіндегі әлеуетін негіздеген. Халықаралық зерттеушілердің еңбектері би қозғалысының мәдени мәні мен көрермен қабылдауындағы орнына ерекше назар аударады (Mengjie Hu және т. б. 148).

Бұл ғылыми алғышарттар қазіргі телесериалдардағы хореографияны жеке зерттеу нысаны ретінде қарастырудың маңыздылығын айқындайды. Осыған байланысты зерттеу барысында телесериалдардың хореографиялық сахналары репрезентативтік құрылым, мәдени код тасымалдаушы және идеологиялық-функционалдық механизм ретінде қарастырылды.

Зерттеудің жаңалығы тек шетелдік телесериалдар (“Flesh and Bone”, “Dance Academy”, “Step Up: High Water”) мысалында белгілі идеяларды қайталаумен шектелмейді. Жұмыста бұл сериалдардағы хореографиялық репрезентациялар қазақстандық медиамәдениетпен сабақтастырыла қарастырылып, олардың ұлттық мәдени кодтарды жеткізудегі әлеуеті айқындалады. Осы тұрғыда қазақ би өнерінің дәстүрлі элементтерін телевизиялық формада қолдану болашақ зерттеулер үшін маңызды бағыт ретінде ұсынылады. Бұл тәсіл жұмыстың ғылыми жаңалығын күшейтіп, халықаралық тәжірибені отандық мәдени контекстпен ұштастыруға мүмкіндік береді.

Бұл зерттеуде анықталған конфигурациялар (қозғалыс лексикасы, камера, монтаж, музыка, идеологиялық регистр) қазақстандық телеөнімдерге ұлттық пластикуны енгізу арқылы бейімделеді. Мұндағы ұлттық пластика қазақ биінің рәміздік қимылдарын және фолк-модерн синтезін қамтиды. Практикалық модельдер:

M1 – «Инициация» драматургиясы (жас кейіпкердің қалаға келуі): камера – орта/жалпы план, фольклорлық мотивтермен минималистік музыка, монтаж – орта темп; регистр – әлеуметтік мобильдік.

M2 – «Дәстүр мен модерн» шиеленісі: контрасты қозғалыс лексикасы (фолк vs хип-хоп), монтажда кросс-кат; регистр – ұрпақаралық/құндылықтық.

M3 – «Қауымдастық биі»: ансамбльдік синхрон (аула/метро/көшелік кеңістік), қол/иық пластикусы арқылы этно-код; регистр – азаматтық бірлік.

Зерттеу материалы ретінде халықаралық рейтингтерде жоғары орын алған және әртүрлі елдерде көрермен ықыласына ие болған “Flesh and Bone”, “Dance Academy”, “Step Up: High Water” сынды телесериалдар алынды. Бұл туындылардағы хореографияның драматургиялық құрылымға ықпалы, кейіпкерлердің сезімін жеткізудегі рөлі және көркемдік-философиялық астары сарапталады. Сондай-ақ, хореографияның телевизиялық медиадағы тарихи дамуына қысқаша шолу жасалып, заманауи көрерменнің қабылдау ерекшеліктері де қарастырылады (1-ші кестеге қараңыз).

1-ші кесте. Телесериалдардағы хореографияның мазмұндық салыстырмалы кестесі

Сериал атауы	Би түрі	Идеологиялық мазмұны	Көркемдік ерекшелігі
Flesh and Bone	Балет	Перфекционизм мен психологиялық қысым, гендерлік теңсіздік, өнер мен капитализм арасындағы қақтығыс	Психологиялық драматизм, балет пластикасы арқылы ішкі жан дүниені көрсету
Dance Academy	Классикалық және заманауи би	Жасөспірімдердің тұлғалық дамуы, тәрбие мен отбасылық ықпал, ішкі сенім	Эмоцияға негізделген драматургия, биді өзіндік тіл ретінде қолдану
Step Up: High Water	Хип-хоп, көше билері	Нәсілдік теңсіздік, әлеуметтік қарсылық, өзін-өзі тану, еркіндік символы	Қарқынды динамика, хип-хоп элементтері арқылы ішкі күресті жеткізу

Телевизиядағы хореографиялық шоулар 1950-ші жылдары бастау алып, Ұлыбританиядағы “Come Dancing” (1950–1998) және АҚШ-тағы “American Bandstand” (1952–1989) жобалары осы жанрдың алғашқы үлгілері болды. Олар би мәдениетін бұқаралық деңгейде насихаттап, көрерменнің эстетикалық талғамына ықпал етті.

“Come Dancing” британ қоғамына соғыстан кейінгі кезеңде эстетикалық серпін беріп, 2004 жылы “Strictly Come Dancing” атауымен жаңғырды. Бұл жобаға қатысты Карен Вуд (2012) би арқылы аудиторияның эмоциялық байланысын дәлелдесе, Кеон Вест (2012–2021) дауыс беру статистикасынан этникалық дискриминацияны айқындады.

Хореографияны терең ашқан туындылар қатарында “Flesh and Bone” (Starz 18) ерекше аталады (2-ші суретті қараңыз). Бұл сериалда балет әлеміндегі перфекционизм, психологиялық қысым, әлімжеттік, гендерлік теңсіздік және өнердің капиталға тәуелділігі хореографиялық көріністер арқылы ашылады. Сарапшылар оны балеттің қатал шындығын көрсеткен шығарма деп бағалады.

“Dance Academy” (ABC3, 2010–2013) жасөспірімдерге арналған драма ретінде би өнерін тұлғалық қалыптасумен сабақтастырады. Кейіпкерлердің психологиялық жағдайлары бидегі транзициялар, стиль таңдау және қимылдар арқылы бейнеленіп, ата-ана тәрбиесі мен әлеуметтік орта факторларының ықпалы айқындалады (3-ші суретті қараңыз).

“Step Up: High Water” (2018–2021) хип-хоп пен көше билерін алға шығарып, би өнерін өзін-өзі табу, әлеуметтік қиындықтан арылу құралы ретінде көрсетеді. Кейіпкерлердің би стилі олардың ішкі жан дүниесімен, әлеуметтік мәртебесімен және қоғамдағы орнын іздеуімен тығыз байланысты (4-ші суретті қараңыз).

2-ші сурет. "Flesh and Bone" фильмінен көрініс. Дереккөз: *YouTube*, жүктелді shannonsuxh, 13 ақпан 2016, youtu.be/vCdR4_JHRZ4?. Қарастырылған мерзімі 10 наурыз 2025.

3-ші сурет. "Dance Academy" фильмінен көрініс. Дереккөз: *Dance Academy-дің X-тегі ресми парақшасы*, 15 желтоқсан 2016, x.com/danceacademyau/status/809134571094556672. Қарастырылған мерзімі 10 наурыз 2025.

4-ші сурет. "Step Up: High Water" фильмінен көрініс. Дереккөз: *IDMb*, [imdb.com/title/tt7369974/mediaviewer/rm3037282816/](https://www.imdb.com/title/tt7369974/mediaviewer/rm3037282816/). Қарастырылған мерзімі 10 наурыз 2025.

Жалпы алғанда, бұл үш сериал хореографияның экрандық репрезентациядағы көпқырлы рөлін ашады: ол эстетикалық қана емес, идеологиялық, әлеуметтік және психологиялық мәнге ие мәдени код ретінде көрінеді.

Зерттеуде әрбір телесериалдың хореографиялық көріністері жеке-жеке сипатталып қана қоймай, олардың құрылымдық-идеологиялық конфигурациялары салыстырмалы түрде талданды (2-ші кестеге қараңыз).

2-ші кесте. Хореографиялық сегменттің идеологиялық конфигурациясы

Сериал	Басым қозғалыс лексикасы	Камера/монтаж	Музыка	Нарративтік функция	Идеологиялық регистр	Кілтті тезис
Flesh and Bone	Балет (экстремалды перфекционизм)	Жақын пландар, үзік монтаж	Нео-классика	Ішкі күйзеліс, қысым	Гендер + сынып (өнер/капитал)	Мінсіздік культы денені тәртіп объектісіне айналдырады
Dance Academy	Классика + модерн	Орта пландар, жұмсақ кесім	Поп/Нео-классика	Есею, инициация	Отбасы/тәрбие (құндылықтар)	Тәртіп пен эмоция теңгерімі тұлғалық агенттікті өсіреді
Step Up: High Water	Хип-хоп/стрит	Динамик. камера, жылдам монтаж	Бит-драйв	Қарсылық, өзін табу	Нәсіл/қала кеңістігі	Қозғалыстың коллективті синхроны – қауымдастықтың дауысы

Телесериалдардан шығармашылық топтың хип-хоп, брейк данс сияқты көше билерінің де терең эмоция мен көркемдік мәні бар екенін көрсетуге тырысқаны байқалады. Би – әлеуметтік-саяси жүйеге қарсылық көрсету тілі ретінде де қолданылады. Мұндағы көп хореографиялық қойылым нәсілшілдік пен жастардың еңбегін бағаламау, дамуларына кедергі келтіру сияқты қоғамдағы әділетсіздіктерді сипаттайды. Сериалдағы тағы бір маңызды идеологиялық тақырыптың бірі – гендерлік теңдік. Классикалық балетте бидегі ер мен әйел рөлі белгілі болса, көше билерінде таразы тең. Қыздар мен жігіттердің қимылдары синхронды, бірдей.

Нәтижелер және талқылау

Жалпы, үш сериалдың айырмашылықтарына тоқталатын болсақ: “Flesh and Bone” сериалы элиталық өнердің көпшілік біле бермейтін қараңғы жақтарын суреттейді. Сахналар тым ауыр. Кейіпкерлерінің жазылмайтын жан жаралары көп, сондықтан да бұйығы, тым қатігез. Ол жараларын сезбеу үшін тәндерін де аямайды. Тәндері бәсекеге төтеп беруші құрал ғана. Олар биді бір үміт көргенімен, балеттегі мансаптары үшін өздерін құрбандыққа шалғандар. Көрермені негізінен ересектер, балетке қызығушылар мен сол саланың мамандары.

“Dance Academy” сериалы болса жасөспірімдер мен жастардың есейіп, ержету кезіндегі қиындықтармен күресуі, тұлға ретінде дамып, ересектер әлемімен танысуы жайлы. Би – олардың арманға жету, өзін дамыту, қоғамның бір мүшесі ретінде

қалыптастыратын құрал. Өмірде болатын кей жағымсыз шындықтарды, кездесетін кедергілерді қабылдап, өз жолын соған сәйкес жоспарлай алған жан ғана бәсекеге төтеп бере алады. Жасөспірімдерге отбасымен көруге арналған сериал.

“Step Up: High Water”-де жастарға арналған. Бұл жерде би – өмір үшін күрес. “Flesh and Bone” сериалындағы кейіпкерлер зиялы ортадан абырой іздеп, элита өкілдері болу жолында күрессе, “Dance Academy” сериалында биік лауазымда болмаса да, әлеуметтік статусы жоғары, ауқатты немесе орта таптағы отбасынан шыққан жастар тұлға болып қалыптасу үшін еңбектенеді. Ал “Step Up: High Water” телесериалындағы жастардың жалғыз құндылығы – өмірлері. Би – олар үшін ешқандай статус, бала кездегі арман ғана емес, өмір үшін күрес. Өздерін, өздері шыққан ортаны қоғамның бір бөлшегі екенін көрсету жолы.

Ғалымдар Менцзе Ху мен Ди Фан хореографиялық қозғалыстың ритммен үйлесімділігі мен мәдени стильдік ерекшеліктерін зерттей отырып, би өнерінің семиотикалық және эмоционалдық ықпалын сандық тұрғыда негіздеген (109). Авторлар хореографияны көркемдік форма ғана емес, мәдени мағына мен идеяларды тасымалдаушы құрылым ретінде қарастырады. Олар қозғалыс паттерндері арқылы көрерменге әсер етудің механизмдерін аша отырып, бидің вербалды емес коммуникация ретіндегі рөлін нақтылайды. Бұл тұжырымдар телесериалдардағы хореографияны идеологиялық-функционалдық мазмұн тұрғысынан талдауда маңызды негіз бола алады. Себебі сериалдағы би көріністері де эмоцияны, конфликтіні және мәдени кодтарды көркем қозғалыс арқылы жеткізудің қуатты құралы ретінде қолданылады.

Қазіргі медиамәдениеттегі хореография – тек көркемдік элемент қана емес, мәдени естелікті және идеологиялық бағдарларды көрнекі түрде жеткізетін күшті семиотикалық құрал. Телесериалдарда би арқылы ұлттың дүниетанымы, тарихи жадысы, әлеуметтік құрылымы мен рухани құндылықтары бейнеленеді.

Мәселен, “Flesh and Bone” (Starz), “Step Up: High Water” (YouTube Red/Starz) және “Dance Academy” (Netflix) телехикаялары әлемнің әртүрлі елдерінде кең аудитория жинап, орта есеппен 4–6 миллионнан астам көрерменге жеткен. Бұл көрсеткіштер аталған жобаларда көтерілген гендерлік теңсіздік, шығармашылық қысым, нәсілдік және әлеуметтік иерархия мәселелерінің халықаралық деңгейде өзектілігін дәлелдейді. Демек, хореография арқылы жеткізілетін осы мағыналар теленарративтің жалпы адамзаттық мазмұнға ие екенін көрсетеді.

Алайда, Қазақстан қоғамында бұл мәселелер әзірге кең қоғамдық дискуссияның негізгі өзегіне айнала қойған жоқ. Осы тұрғыдан алғанда, хореография телесериалдарда мәдени рәміздерді, тарихи кодтарды және идеялық бағдарларды көркемдік формада визуалды жеткізудің пәрменді құралына айналуы мүмкін.

Алдымен, А. Б. Шанкибаева өзінің «Қазақ хореографиясы: формалардың және көркемдік құралдардың дамуы» атты монографиясында қазақ би өнерінің тарихи қалыптасуы мен көркемдік формаларын терең талдайды (64). Автор хореографиядағы нақыштарды, бейнелер жүйесін және пластикалық тілдің ерекшеліктерін аша отырып, биді менталитетті бейнелеудің құралы ретінде сипаттайды. Бұл тұжырым телесериалдарда дәстүрлі би элементтерінің көркем репрезентациялануын зерттеуде аса маңызды.

Г. Т. Жумасеитова «Қазақстан хореографиясы. Тәуелсіздік кезеңі» атты еңбегінде тәуелсіздік жылдарындағы хореографияда орын алған концептуалдық және стилистикалық өзгерістерді көрсетеді (159).

Э. В. Сытова зерттеулерінде хореографияның тәрбиелік және эстетикалық әлеуетіне ерекше мән береді. Ол бидің балалар мен жасөспірімдердің рухани дамуына, этикалық бағдарлары мен мәдени құндылықтарға бағдарлануына ықпал ететінін дәлелдейді (Сытова 178). Бұл көзқарас телесериалдарда балалар мен отбасыға бағытталған сахналарда хореографияның қолданылу ерекшелігін талдауда маңызға ие болады.

Фолк-модерн стилінің теориясын қарастырған С. В. Устьяхин дәстүр мен жаңашылдықтың синтезі арқылы жаңа көркемдік мәндер тудыру механизмін сипаттайды (98). Телесериалдарда фольклорлық элементтердің заманауи интерпретация арқылы берілуі көрерменге жақын әрі символдық тұрғыда терең мәнге ие көрініс тудырады. Бұл сериалдың мәдени кодты жеткізу функциясын күшейтеді.

М. Ху, және т. б. еңбегінде хореографиялық қойылымдарды модельдеуде «кілттік кадрды басқару» әдісі талданады (111). Зерттеу би қозғалыстарын стильдік тұтастығын сақтай отырып автоматтандыруға мүмкіндік беретін технологиялық тәсілді ұсынады. Бұл жұмыс хореографияның тек өнер ғана емес, сонымен бірге алгоритмдік құрылым ретінде қарастырылатынын көрсетеді. Мұндай әдіснамалық қадам телевизиялық хореографиядағы қозғалыс семиотикасын талдауда пайдалы, себебі әрбір қимылдың стильдік кодын сақтай отырып, оның мәдени және идеологиялық мағынасын ашуға жағдай жасайды.

Мәдени репрезентация теориялары тұрғысынан С. Холл (Stuart Hall) репрезентацияның идеологиялық сипатын ашып, бейнелеу формаларының әрдайым белгілі бір әлеуметтік күштердің ықпалында құрылатынын алға тартады.

Зерттеу барысында А. Б. Шанкибаева, Г. Т. Жумасеитова, Э. В. Сытова, С. В. Устьяхин, В. Ю. Никитин, Л. К. Вычужанова, С. Холл, Mengjie Hu, Di Fan секілді зерттеушілердің еңбектеріне сүйене отырып, хореографияның символдық, семиотикалық және идеологиялық қызметтері жүйелі түрде сараланды. Бұл еңбектер телесериал кеңістігінде би өнерінің репрезентативтік қуатын ашуға теориялық әрі әдіснамалық негіз қалады.

Осы зерттеудің нәтижелері хореографияны телесериалдар мен медиаөнімдерде тарихи сана, мәдени құндылықтар және идеологиялық бағдарларды бейнелеудің пәрменді құралы ретінде қарастыру қажеттігін көрсетеді. Хореография тек көркем әрекет емес, ол – әлеуметтік қатынастар мен тұлғалық болмысты танудың да құралы. Бұл медиамәтіндер мен көркем өнер арасындағы шекараларды өшіріп, хореографияны медиалық коммуникацияның маңызды түріне айналдырады.

Қазіргі медиамәдениет кеңістігінде хореография тек көркемдік-эстетикалық әсерге бағытталған өнер формасы ғана емес, әлеуметтік, тарихи және идеологиялық мазмұндарды көркем формада репрезентациялайтын көпқабатты семиотикалық жүйе ретінде көрініс табады. Телесериалдарда хореографиялық сахналар арқылы тарихи жады, тұлғалық даму мен қоғамдық құрылым бейнеленіп, көрерменмен терең символдық-коммуникативтік байланыс орнатылады.

Уақыт пен кеңістік өлшемінде би өнерінің трансформациясын қарастырған Т. О. Ізім хореографияның мәдени-тарихи контексте дамуын уақытаралық сана мен бейнелеу жүйесі ретінде қарастырады (42). Автордың пайымдауынша, би – өзінің мазмұны мен формасы арқылы тарихи кезеңнің рухани сипаттарын жинақтап, эстетикалық формада ұсына алатын феномен. Бұл тұжырым сериалдық хореографиядағы тарихи кодтардың көркем репрезентациясын талдауда теориялық негіз бола алады.

Хореографиялық қойылымның репертуарлық және симфониялық мазмұнын қарастырған Л. А. Жуйкова мен Д. Б. Есентаева қазақ балет театрының сценографиясы мен композициялық құрылымын саралай отырып, хореографияның формалық тілін музыкалық драматургиямен тығыз байланыста сипаттайды (57). Бұл синтетикалық тәсіл телесериалдардағы сахналық хореографияның көркем тұтастығын, көрерменге әсер етуші көркемдік құрал ретінде тиімділігін түсіндіруге мүмкіндік береді.

Р. С. Зарипов пен Е. Р. Валяева би драматургиясы мен композициясына арналған еңбегінде қозғалыстың пластикалық логикасы мен хореографиялық сахна құрудың негізгі заңдылықтарын теориялық және әдістемелік деңгейде егжей-тегжейлі сипаттайды (351). Авторлар би құрылымының идеялық жүктемесін, сахналық кеңістікте идеяны қимыл арқылы ашу тәсілдерін нақтылай отырып, биді семантикалық құрылым ретінде қарастырады. Бұл тәсіл телесериалдарда бидің сюжет құрушы құралға айналуын және оның идеологиялық мазмұнды көркемдік деңгейде қалыптастырудағы рөлін дәйекті түрде ашады.

Д. Уразымбетов және Т. Молдалім хореографиялық жобаларға арналған музыка жасаудың бағыттары мен тәсілдерін зерттей отырып, музыка мен қимыл қозғалыс арасындағы өзара байланыс модельдерін нақты кейстер арқылы сипаттайды (78). Музыкалық құрылым мен бидің ритмикалық-композициялық негізінің үйлесімділігі сериалдағы хореографиялық сахналардың эмоционалдық және семиотикалық әсерін арттырып, көркемдік тұтастықты қамтамасыз етеді.

Қазіргі медиамәдениеттегі хореография тек эстетикалық әсерге бағытталған көркем форма ғана емес, әлеуметтік дискурстарды, мәдени кодтар бейнелейтін семиотикалық жүйе ретінде зерттеліп келеді. Соңғы ғылыми еңбектерде хореографиялық қозғалыстың құрылымы мен символдық мәні медиалық репрезентацияның негізгі элементі ретінде қарастырылады. Мәселен, Н. Оллора-Триана (Natalia Ollora-Triana) бірлескен авторлармен би қойылымын мағына құрау үдерісі ретінде сипаттап, көрерменнің қабылдауы мен интерпретациясы хореографияның семиотикалық толықтығын анықтайтынын дәлелдеген (57).

Бұл пікірді А. Майоранида (Arianna Maiorani) бірлескен авторлармен қолдайды. Олар балет сахналары мен телевизиялық хореографияны қозғалысқа негізделген семиотикалық жүйе ретінде зерттеп, бидің құрылымдық және мазмұндық элементтерін эмпирикалық әдістермен талдаудың мүмкіндігін көрсеткен (Maiorani, et al. 98). Мұндай тәсіл телесериалдардағы хореографиялық сахналардың ішкі драматургиясын, кейіпкердің эмоционалды трансформациясын ғылыми тұрғыда сипаттауға мүмкіндік береді.

В. Лиуэн (Van Leeuwen) қозғалыстың кеңістікте берілуін, мобилділік пен қимылдың мәдени кодқа айналуын әлеуметтік семиотиканың маңызды объектісі ретінде қарастырады. Оның пайымдауынша, би – тек дене қимылы емес, әлеуметтік мәні бар мәдени әрекет (Van Leeuwen 190). Бұл тұжырым телесериалдардағы хореографияны кросс-мәдени дискурсты көрнекі жеткізетін құрал ретінде қарастырудың өзектілігін күшейтеді.

Хореографиялық сериалдардың бұқаралық мәдениеттегі орны мен ықпалы тек көркем мазмұнмен шектелмей, кең аудиториямен байланыс орнатудағы әлеуетімен ерекшеленеді. Бұл орайда М. Малон (Michael Malone) “Flesh and Bone” телесериалы арқылы балеттің көлеңкелі қырларын көрсетіп, әйел аудиториясын тарту жолдарын зерттейді (*nexttv.com*). Автордың пайымдауынша, балет әлемінің шынайы және кейде қатігез көріністері көрерменге драмалық тартымдылық береді, бұл хореографияның көркемдік қана емес, әлеуметтік функциясын да паш етеді. Дж. Филипс-Фейн (Jesse Phillips-Fein) өз кезегінде жастар аудиториясының танымында би телесериалдарының әсерін саралай отырып, мұндай контенттің мәдени кодтарды қабылдауға, стереотиптерді ұғынуға мүмкіндік беретінін дәлелдейді (“How We Dance”). Х. Харрингтон (Heather Harrington) болса, би конкурстары мен әлеуметтік желілерде би тұлғасын тұтынушы ретінде қалыптастыру үдерісін сипаттап, қазіргі заманғы телесериалдар мен әлеуметтік медиа арасындағы мәдени диалогты ашады (“Consumer Dance Identity”). Бұл зерттеулер хореографиялық сериалдардың қазіргі мәдени кеңістіктегі күрделі әрі көпқырлы рөлін айқындай отырып, олардың эстетикалық, әлеуметтік және медиааралық өзара әрекетінің өзекті екенін көрсетеді.

Зерттеу барысында шетелдік телесериалдардағы хореографиялық репрезентациялар эстетикалық, символдық және идеологиялық мазмұндарды жеткізудің тиімді формасы ретінде талданды. Алайда, осы тәжірибелерді отандық медиамәдениет кеңістігімен сабақтастыра қарастыру – маңызды бағыттардың бірі. Бұл әсіресе Қазақстан қоғамының мәдени-көркем динамикасын, әлеуметтік дискурстарын және кадрлық әлеуетін ескергенде өзектілікке ие.

Соңғы жылдары Қазақстанда хореографиялық білім беру кеңістігі айтарлықтай кеңейіп, кәсіби мамандарды даярлайтын оқу орындарының үлесі артты. Әсіресе, Қазақ ұлттық хореография академиясы мен А. В. Селезнев атындағы Алматы хореографиялық училищесі секілді мекемелерден жыл сайын көптеген дарынды балет әртістері түлеп шығады. Бұл кадрлық база – отандық телесериалдарда хореографиялық мазмұнды сапалы және мазмұнды түрде жүзеге асырудың нақты алғышарты. Алайда, бұл шығармашылық әлеует кең аудиторияға толықтай танымал бола қойған жоқ.

Осы тұрғыдан алғанда, хореографиялық телехикаялар тек мәдени кодтар мен әлеуметтік дискурстарды бейнелеу құралы ғана емес, жас таланттардың шығармашылық жолын танымал ету, отандық хореографияны халықаралық кеңістікке шығару мүмкіндігі ретінде қарастырылуы тиіс. Бұқаралық аудиториямен байланыс орнату арқылы мұндай сериалдар жас буынның эстетикалық тәрбиесіне, кәсіби бағдарлануына ықпал етіп, өнер мен қоғам арасындағы көпірге айналуы ықтимал.

Сондай-ақ, отандық телесериалдарда хореографияның көмегімен әлеуметтік теңсіздік, өңіраралық дисбаланс, миграциялық қиындықтар, мәдени және ұлттық

идентификация мәселелері көркемдік-пластикалық тілмен жеткізілсе, бұл көрерменде өзін тану мен ортаға бейімделу үдерістерін терең ұғынуға жол ашады. Қалалық және ауылдық менталитеттің қақтығысы, дәстүр мен заманауи құндылықтардың шиеленісі, ұрпақаралық түсініспеушілік сынды тақырыптар да би сахналары арқылы әсерлі сипаттала алады.

Бүгінде жаһандық трендке айналған хореографиялық сериалдар – көркем форма арқылы қоғамдық дискурсқа араласудың пәрменді жолы. Қазақстандық мәдениетте бұл бағыт әлі жүйелі қалыптаспағанымен, тәжірибелік және шығармашылық негіз жеткілікті. Еліміздің тарихи жады, фольклорлық бейнелер мен рәміздер, заманауи хореография элементтерімен үйлесім тауып, креативті сценарийлік шешімдерге ұласса, бұл сала көркем де идеологиялық тұрғыдан бай телеөнімдердің пайда болуына негіз болады.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, хореографиялық телесериалдар – қазіргі медиамәдениеттің эстетикалық, семиотикалық және тәрбиелік функцияларын тоғыстыра отырып, қоғамдық санада маңызды трансформациялар тудыратын медиаформаға айналып отыр.

Қорытынды

Болашақта хореографиялық мазмұндағы телесериал жанрын дамыту – отандық телевизия үшін стратегиялық және мәдени тұрғыдан өзекті бағыттардың бірі. Бұл салада би мен драматургияны синтездеу арқылы көркем-идеологиялық мазмұны терең теленарративтер қалыптастыруға толыққанды алғышарттар бар. Заманауи хореография мен дәстүрлі пластиканы үйлестіре отырып, Қазақстандағы урбанизация, әлеуметтік стратификация, құндылықтық трансформация және миграциялық үдерістер секілді күрделі қоғамдық құбылыстар көркемдік-пластикалық тілде бейнелеудің нақты тетіктерін жасау қажеттілігі туындайды.

Практикалық тұрғыдан алғанда, сюжет негізін өңірден шыққан жас адамның мегаполистегі кәсіби би мектебінде тұлғалық және әлеуметтік қалыптасу жолы құра алады. Мұндай сценарийлерде ауыл мен қала менталитетінің қақтығысы, дәстүр мен модерн арасындағы мәдени шиеленістер, ұрпақаралық түсініспеушілік, әлеуметтік мобильділік, шығармашылық еркіндік пен шектеулер көркемдік символика арқылы ашылады. Кейіпкердің хореографиялық тіліндегі трансформация оның ішкі дүниетанымдық эволюциясы мен әлеуметтік бейімделу механизмдерін нақты бейнелеуге мүмкіндік береді.

Хореографиялық телесериалдар гендерлік қатынастар, жасөспірімдердің болмыс ізденісі, әлеуметтік теңсіздік, эстетикалық тәрбиенің құндылықтық бағдарлары сияқты мәселелерді көркемдік-пластикалық деңгейде көрсету арқылы аудиториямен терең мәдени диалог орната алады. Мұндай жобалар хореографияны тек көркемдік форма емес, көрермен санасына әсер ететін мәдени-тәрбиелік медиамәтінге айналдырады.

Осыған орай, біз келешек зерттеулерде келесі бағыттарға назар аударуды ұсынамыз:

- Сценарийлік модельдерді отандық контекстке бейімдеу – заманауи хореография арқылы қазақстандық қоғамдағы мәдени шиеленістерді,

құндылық дағдарысын және тұлғалық трансформацияны көркемдік тұрғыда жеткізудің нақты құрылымдарын жасау;

- Мәдени-көркем интеграцияны жүзеге асыру – дәстүрлі би элементтері мен көше, заманауи би стильдерін драматургиялық мақсатпен ұштастыру;
- Хореографияны көрермен қабылдауы тұрғысынан зерттеу – көркем мазмұнның әлеуметтік әсерін анықтау үшін сапалы және сандық зерттеу әдістерін қолдану;
- Эстетикалық тәрбиені хореографиялық нарратив арқылы жүзеге асыру – жас ұрпақтың мәдени талғамын, шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға бағытталған арнайы медиажобалар ұсыну.

Зерттеу нәтижелері қазақстандық медиамәдениет үшін де маңызды. Ұлттық хореография элементтерін (қазақ биінің рәміздік пластикасы, дәстүрлі фольклорлық мотивтер, тарихи сахналық қойылымдар) қазіргі телесериалдардың драматургиялық құрылымына енгізу мәдени кодтарды сақтаудың және көрерменмен байланыс орнатудың пәрменді жолы бола алады. Бұл тәсіл телеөнімдерде ұлттық мәдениет пен тарихи жадты көркемдік формада бейнелеудің тиімді құралы болып табылады.

Қорытындылай келе, хореографиялық телесериалдар – қазіргі медиамәдениеттегі репрезентация, идентификация және идеялық трансляция үдерістерін терең әрі көркем деңгейде бейнелеуге мүмкіндік беретін тиімді құрал. Бұл бағыт отандық мәдени өнімдердің ішкі мазмұнын байытып, көрермен санасында әлеуметтік-мағыналық ой тудыратын жаңа форматтарды қалыптастыруға жол ашады.

ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ

Harrington, Heather. "Consumer Dance Identity: The Intersection between Competition Dance, Televised Dance Shows and Social Media." *Research in Dance Education*, vol. 21, no. 2, 2020, pp. 169–187. DOI: 10.1080/14647893.2020.1798394.

Hu, Mengjie, et al. "Keyframe Control for Customizable Choreography with Style Maintenance." *Computers and Electrical Engineering*, vol. 117, 2024, article no. 109267. DOI: 10.1016/j.compeleceng.2024.109267.

Maiorani, Arianna, et al. "Towards Semiotically Driven Empirical Studies of Ballet as a Communicative Form." *Humanities and Social Sciences Communications*, no. 9, 2022, article 429. DOI: 10.1057/s41599-022-01399-8.

Malone, Michael. "Starz' Gritty Rookie Takes Viewers to Ballet." *Broadcasting & Cable*, 2 November, 2015, nexttv.com/news/starz-gritty-rookie-takes-viewers-ballet-145446. Accessed 22 April 2025.

Ollora-Triana, Natalia, et al. "Proceso semiológico en la ejecución de una actuación de danza: una revisión crítica." ["Semiologic Process in the Performance of a Dance Performance: A Critical Review."] *Arte, Individuo y Sociedad*, vol. 36, no. 1, 2024, pp. 199–210. DOI: 10.5209/aris.90332. (Испан тілінде)

Phillips-Fein, Jesse M. "How We Dance: Helping Students Unpack the Impact of Dance Television Shows." *Journal of Dance Education*, vol. 11, no. 4, 2011, pp. 134–136. DOI: 10.1080/15290824.2011.620937.

Van Leeuwen, Theo. "The Semiotics of Movement and Mobility." *Multimodality & Society*, vol. 1, no. 1, 2021, pp. 97–118. DOI: 10.1177/2634979521992733.

Вычужанова, Ляля. *Язык хореографии: философский анализ [Хореография тілі: философиялық талдау]*. 2009, Уфа, Башқұрт мемлекеттік университеті, докторлық диссертациясы, 177 б. (Орысша)

Жуйкова, Людмила, және Динара Есентаева. *Репертуарная политика балетных спектаклей ГАТОБ им. Абая и вопросы балетного симфонизма [Абай атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық опера және балет театрының балет спектакльдерінің репертуарлық саясаты және балет симфонизмі мәселелері]*. Алматы, Асыл кітап, 2016, 136 б. (Орысша)

Жумасейтова, Гульнар. *Хореография Казахстана. Период независимости [Қазақстан хореографиясы: тәуелсіздік кезеңі]*, редактор Сейіт Қасқабасов, Алматы, Жібек жолы, 2014, 220 б. (Орысша)

Зарипов, Равиль, және Елена Валяева. *Драматургия и композиция танца [Би драматургиясы және композициясы]*. Санкт-Петербург, Лань, 2015, 768 б. (Орысша)

Ізім, Тойған. *Уақыт және би өнері*, редактор Қарлығаш Айтқалиева, Алматы, Мир, 2008. 190 б.

Молдахметова, Алима. *Режиссерская интерпретация казахского танца в хореографическом искусстве Казахстана конца XX – начала XXI века [Қазақ би өнерін режиссерлік интерпретациялау: XX ғасырдың соңы – XXI ғасырдың басы хореографиялық өнерінде]*. 2020, Алматы, Т. К. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы, философия докторы (PhD) диссертациясы, 164 б. (Орысша)

Сытова, Элеонора. *Хореографическое искусство и дети: эстетические и нравственные аспекты воспитания [Хореографиялық өнер және балалар: эстетикалық және тәрбиелік аспектілер]*. 2001, Ярославль, К. Д. Ушинский атындағы Ярославль мемлекеттік педагогикалық университеті, кандидаттық диссертациясы, 237 б. (Орысша)

Уразымбетов, Дамир, және Тоғжан Молдалім. «Хореографиялық жобаларға музыка жасау (жағдайлар мен бағыттар)». *Saryn*, т. 12, № 2, 2024.
DOI: 10.59850/SARYN.2.12.2024.210. (Ағылшынша)

Устьяхин, Сергей. *Феномен фолк-модерн танца в современной хореографии [Қазіргі хореографиядағы фолк-модерн би феномені]*. 2006, Саранск, Н. П. Огарев атындағы Мордовия мемлекеттік университеті, кандидаттық диссертация, 190 б. (Орысша)

Шанкибаева, Алия. *Казахская хореография: развитие форм и художественных средств [Қазақ хореографиясы: формалардың және көркемдік құралдардың дамуы]*. Алматы, ИП Волкова Н. А., 2011, 152 б. (Орысша)

REFERENCES

Harrington, Heather. "Consumer Dance Identity: The Intersection between Competition Dance, Televised Dance Shows and Social Media." *Research in Dance Education*, vol. 21, no. 2, 2020, pp. 169–187. DOI: 10.1080/14647893.2020.1798394.

Hu, Mengjie, et al. "Keyframe Control for Customizable Choreography with Style Maintenance." *Computers and Electrical Engineering*, vol. 117, 2024, article no. 109267. DOI: 10.1016/j.compeleceng.2024.109267.

Izim, Toigan. *Uaqyt jáne bi óneri [Time and the Art of Dance]*, edited by Karlygash Aitkaliyeva, Almaty, Mir, 2016. (In Kazakh)

Jumasseitova, Gulnar. *Khoreografiya Kazakhstana. Period nezavisimosti [Choreography of Kazakhstan: The Independence Period]*, edited by Seyit Kaskabasov, Almaty, Zhibek Zholy, 2014. (In Russian)

Maiorani, Arianna, et al. "Towards Semiotically Driven Empirical Studies of Ballet as a Communicative Form." *Humanities and Social Sciences Communications*, no. 9, 2022, article 429. DOI: 10.1057/s41599-022-01399-8.

Malone, Michael. "Starz' Gritty Rookie Takes Viewers to Ballet." *Broadcasting & Cable*, 2 November, 2015, nexttv.com/news/starz-gritty-rookie-takes-viewers-ballet-145446. Accessed 22 April 2025.

Moldakhmetova, Alima. *Rezhisserskaia interpretatsiia kazakhskogo tantsa v khoreograficheskom iskusstve Kazakhstana kontsa XX – nachala XXI veka [Directorial Interpretation of Kazakh Dance in the Choreographic Art of Kazakhstan at the End of the 20th – Beginning of the 21st Century]*. 2020, Almaty, Temirbek Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, PhD thesis. (In Russian)

Ollora-Triana, Natalia, et al. "Proceso semiológico en la ejecución de una actuación de danza: una revisión crítica." ["Semiologic Process in the Performance of a Dance Performance: A Critical Review."] *Arte, Individuo y Sociedad*, vol. 36, no. 1, 2024, pp. 199–210. DOI: 10.5209/aris.90332. (In Spanish)

Phillips-Fein, Jesse M. "How We Dance: Helping Students Unpack the Impact of Dance Television Shows." *Journal of Dance Education*, vol. 11, no. 4, 2011, pp. 134–136. DOI: 10.1080/15290824.2011.620937.

Shankibayeva, Aliya. *Kazakhskaya khoreografiya: razvitie form i khudozhestvennykh sredstv [Kazakh Choreography: Development of Forms and Artistic Means]*. Almaty, IP Volkova N. A., 2011. (In Russian)

Sytova, Eleonora. *Khoreograficheskoe iskusstvo i deti: esteticheskie i нравственные aspekty vospitaniya [Choreographic Art and Children: Aesthetic and Moral Aspects of Education]*. 2001, Yaroslavl, K. D. Ushinsky Yaroslavl State Pedagogical University, PhD thesis. (In Russian)

Urazymbetov, Damir, and Togzhan Moldalim. "Composing Music for Choreographic Projects: Cases and Trends." *Saryn*, vol. 12, no. 2, 2024, pp. 75–101. DOI: 10.59850/SARYN.2.12.2024.210.

Ustyakhin, Sergey. *Fenomen folk-modern tantsa v sovremennoi khoreografii [The Phenomenon of Folk-Modern Dance in Contemporary Choreography]*. 2006, Saransk, N. P. Ogarev Mordovian State University, PhD thesis's abstract. (In Russian)

Van Leeuwen, Theo. "The Semiotics of Movement and Mobility." *Multimodality & Society*, vol. 1, no. 1, 2021, pp. 97–118. DOI: 10.1177/2634979521992733.

Vychuzhanova, Lyalya. *Yazyk khoreografii: filosofskii analiz [The Language of Choreography: A Philosophical Analysis]*. 2009, Ufa, Bashkir State University, PhD thesis's abstract. (In Russian)

Zaripov, Ravil, and Yelena Valyayeva. *Dramaturgiya i kompozitsiya tantsa [Dramaturgy and Composition of Dance]*. St. Petersburg, Lan', Planeta muzyki, 2015. (In Russian)

Zhuikova, Lyudmila, and Dinara Yessentayeva. *Repertuarnaya politika baletnykh spektaklei GATOB im. Abaya i voprosy baletnogo simfonizma [Repertoire Policy of Ballet Performances at Abai State Opera and Ballet Theatre and Questions of Ballet Symphonism]*. Almaty, Assyl Kitap, 2015. (In Russian)